עין משפט נר מצוה

יב א מיי׳ פ״ז מהלכות נזקי ממון הלכה ד סמג עשין סח טוש״ע ח״מ סימן שצח סעיף ב:
יג ב מיי׳ שם הלכה ה ועי׳ בהשגות ובמ״מ טוש״ע שם סעיף ד:
יד ג מיי׳ שם ופ״ג הל׳ יג סמג שם טוש״ע שם סעיף ה ועיין בהג״ה וסימן רלא סעיף ג וסי׳ שצג סעיף א:
טו ד מיי׳ שם פ״ג הלכה יד ועיין בהשגות ובמ״מ סמג שם טוש״ע ח״מ סימן שצג סעיף א:
טז ה מיי׳ שם טור ש״ע שם סעיף ב:
יז ו מיי׳ שם פ״ד הלכה ב סמג שם:
יח ז מיי׳ שם פ״ג הלכה יד טוש״ע ח״מ סי׳ שצג סעיף א בהג״ה:
יט ח טור ש״ע ח״מ סי׳ שלא סעיף ה בהג״ה עיין בטור ובב״י שם ובסימן רלא:

מוסף רש״י

ואם הכניס ברשות בעל החצר חייב. בנזקו, דכי אמר ליה עול, עול ואנטר לך קאמר ליה (ב״מ פא: ביצה מ.). **רבי אומר כו׳ עד שיקבל עליו לשמור.** דעול ותיב ונטר לך קאמר ליה (ב״מ פא:). **תברא.** קשיין אהדדי (יבמות יג.) קשיא רישא לסיפא (כתובות עה:). **פטור מדיני אדם.** לשלם, **וחייב בדיני שמים.** פורענות לשלם לרשעים, שנתכוין להפסיד את ישראל (גיטין נג.).

רבינו חננאל

פיר׳ שלא ברשות, שאמ׳ לו בעל חצר אל תכניסם והכניסם, לפיכך חייב בעל קדרות בנזקי בהמות של בעל הבית. ואם הכניס ברשות, לרבנן קבולי קביל עליה בעל חצר נטירותא דקדירות ואפילו נשברו ברוח, אבל בעל קדירות לא מחייב אפילו בסתמא, הכי אוקמה רבא להא מתניתין. [ערוך]: **תברא מי ששנה זו לא שנה זו.** פי׳ שבועה היא שנשבע, כדגרסינן בפרק ואלו מגלחין (מו״ק יז, ב) בגמרא דסמך הנזיר מאי תברא אמ׳ רב יצחק בריה דרב יהודה תברי בתי. פירוש אחר בוודאי שוברת זו את זו ומי ששנה זו לא שנה זו. **הכניס פירותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות כול׳. אם הוזקה בהו חייב,** אמ׳ רב לא שנו אלא הוזקה בהן בעל הפירות חייב, אלא בשהוחלקה בהן, אבל אם הוזקה מן האכילה, פטור. מאי טעמא, היה לה שלא תאכל. וסלקא בהכי דהא אוקמה רבא למתניתין הקדר שהכניס קדירותיו לחצר בעל הבית אם הכניס ברשות שמירת קדירות קיבל עליו אפילו נשברו ברוח, וכן המכניס שורו לחצר בעל הבית אם הכניס ברשות אמרי׳ שמירת שורו קיבל עליו ואפילו חנק עצמו, שינויי נינהו לרבנן אליבא דרב. [ערוך]: **ארזפתא דהני פירי.** ס״א אפרזתא, והוא סם המות של בהמה.

תוספות

אימא סיפא אם הכניס ברשות כו׳. תימה לר״י אמאי לא דייק מתחלת הבבא דקתני שלא ברשות ושברתן בהמתו של בעל הבית פטור [א] ברשות חייב דבסתמא קביל עליה נטירותא כרבנן וקשה [ב] להוזקה בהן בעל הקדירות חייב כרבי [ג] ועל הבבא בפני עצמה היה יכול להקשות רישא וסיפא רבנן [ד] ומציעתא רבי וי״ל דמרישא אין יכול לדקדק דשפיר מתוקמא כרבי ושלא ברשות דנקט [ה] משום דבעי למתני ואם הוזקה בהם בעל הקדירות חייב [ו] אבל לא מצי למימר דכולה רבנן ושלא ברשות דנקט [ז] משום שברתן בהמה של בעל הבית פטור [ח] דמשום הא לא אצטריך דהא בהדיא קתני סיפא ואם הכניס ברשות בעל החצר חייב וא״ת בבא דהכניס שורו היכי מצי למימר נגח לשורו של בעל הבית חייב דוקא שלא ברשות הא ברשות פטור בשלמא קדירות ופירות פטור דכיון דמאליה הוזקה בהמתו של בעל הבית דין (ב) שיפטר לרבי דאמר בסתמא לא קביל עליה נטירותא אבל כשנגח שורו לשורו של בעל הבית [ט] אפילו לרבי דלא מקבל עליה נטירותא אמאי פטור ברשות לא יהא אלא חצר השותפין ובחצר השותפין חייב וי״ל דעכשיו סובר דלרבי כשמכניס שורו ברשות הרי הוא כאילו מפרש בהדיא שיפטר כל אחד ואחד בנגיחות שורו ובכל נזקין ולפי האמת לרבי אם הכניס שורו ברשות הזיק חייב הוזק פטור כדאמרינן לקמן גבי כנוס שורך ואשמרנו:

ואפילו נשברו ברוח. ולא דמי להא דיתא קמן דפרק הזהב (ב״מ מט: ושם.) (ג) דאין אלא מראה מקום הוא לו ואפילו נותן לו שכר אמר התם דלא מקבל עליה נטירותא ואין נוטל שכר שמירה אלא שכר בית [י]:

הוה לה שלא תאכל. אין לפרש דלכך פטור דחשיב כרוח שאינה מצויה דהא לקמיה אמרינן דברשות חייב גבי היה אוכל חטין והתריז ומת משום דברשות מקבל עליה נטירותא ומה בכך והלא ש״ח פטור ברוח שאינה מצויה כדפי׳ בריש המניח (לעיל דף כז:) אלא היינו טעמא כיון שבמתכוין מביא [יא] עליו דבר שמזיקו [יב] אינו ראוי זה להתחייב בכך [יג]:

באפרזתא. והא דלא אשמעינן בשאר פירות לרבותא נקט סם המות אע״פ שהיתה אבודה לגמרי מן העולם אפ״ה פטור מדיני אדם: **שנכנסה** לטחון. רבותא נקט שאף על גב שזה משתכר ברחיים צריך רשות:

או דלמא אפילו מעלמא נמי. וא״ת דאפילו נשברו ברוח מגויה אמר לעיל דקביל [יד] וי״ל דמבעיא ליה אי הוי דחוי בעלמא או לא ועי״ל נטירותא דעלמא כגון בבהמות של אחרים דלא מסיק אדעתיה שיכנסו בחצרו ויגחו את שורו של זה מבעיא ליה אבל אם יצא השור חוץ מחצרו של בעל הבית ובאו שוורים ונגחוהו לא מבעיא ליה דהא פשיטא דמקבל עליה נטירותא אפילו מעלמא כיון שיצא חוץ לחצר:

מאי לאו פטור בעל החצר וחייב בעל החצר. וא״ת וילך ויתבע מבעל השור ויש לומר כגון דההוא שור הוי של חרש שוטה וקטן דלאו בני תשלומין נינהו א״נ זה יתבע מבעל החצר ובעל החצר יתבע מבעל השור [טו]:

גמרא

ברשות ונגחו שורו של בעל הבית או שנשכו כלבו של בעל הבית פטור [א]נגח הוא שורו של בעל הבית חייב [ב]נפל לבורו והבאיש מימיו חייב היה אביו או בנו לתוכו משלם את הכופר (א)ואם הכניס ברשות בעל החצר חייב רבי אומר [ג]בכולן אינו חייב עד שיקבל עליו (א) לשמור: **גמ׳** טעמא דשלא ברשות הא ברשות לא מיחייב בעל קדירות בנזקי בהמתו דבעל חצר ולא אמרינן קבולי קביל בעל קדירות נטירותא דבהמתו דבעל חצר מני רבי היא דאמר כל בסתמא לא קביל עליה נטירותא אימא סיפא אם הכניס ברשות בעל חצר חייב אתאן לרבנן דאמרי בסתמא נמי קבולי קביל עליה נטירותא ותו רבי אומר בכולן אינו חייב עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור רישא וסיפא רבי ומציעתא רבנן אמר ר׳ זירא [ב]תברא מי ששנה זו לא שנה זו רבא אמר כולה רבנן היא וברשות שמירת קדירות קבל עליו בעל החצר ואפילו נשברו ברוח: הכניס פירותיו לחצר בעל הבית וכו׳: אמר רב [ד]לא שנו אלא שהוחלקה בהן [ה]אבל אכלה פטור מאי טעמא [ג]הוה לה שלא תאכל אמר רב ששת אמינא [ד]כי ניים ושכיב רב אמר להא שמעתא דתניא [ה][ו]הנותן סם המות לפני בהמת חבירו פטור מדיני אדם וחייב בדיני שמים סם המות הוא דלא עבידא דאכלה אבל פירות דעבידא דאכלה בדיני אדם נמי מיחייב ואמאי הויא לה שלא תאכל אמרי הוא הדין אפילו פירות נמי פטור מדיני אדם והא קמ״ל דאפי׳ סם המות נמי דלא עבידא דאכלה חייב בדיני שמים ואיבעית אימא סם המות נמי באפרזתא דהיינו פירי: מיתיבי [ז]האשה שנכנסה לטחון חטים אצל בעל הבית שלא ברשות ואכלתן בהמתו של בעל הבית פטור אם הוזקה חייבת ואמאי נימא הוה לה שלא תאכל אמרי ומי עדיפא ממתניתין דאוקימנא שהוחלקה בהן ודקארי לה מאי קארי לה אמר לך בשלמא מתניתין קתני אם הוזקה בהן שהוחלקה בהן הוא אבל הכא קתני אם הוזקה ולא קתני בהן אכילה הוא דקתני ואידך אמר לך לא שנא ת״ש הכניס שורו לחצר בעה״ב שלא ברשות ואכל חטין והתריז ומת פטור ואם הכניס ברשות בעל החצר חייב ואמאי ה״ל שלא יאכל אמר רבא ברשות אשלא ברשות קרמית ברשות שמירת שורו קבל עליו ואפי׳ חנק את עצמו: איבעיא להו היכא דקביל עליה נטירותא מהו [ח]דנפשיה הוא דקביל עליה או דלמא אפילו נטירותא דעלמא קביל עליה ת״ש דתני רב יהודה בר סימון בנזקין דבי קרנא הכניס פירותיו לחצר בעל הבית שלא ברשות ובא שור ממקום אחר ואכלן פטור ואם הכניס ברשות חייב מאן פטור ומאן חייב לאו פטור בעל חצר [וחייב בעל חצר] אמרי לא פטור בעל השור וחייב בעל השור ואי בעל השור מאי

רש״י

מתני׳ היה אביו או בנו. של בעל הבית בתוכו: **משלם את הכופר.** בגמ׳ (מח.) פריך הא תם הוא ואמאי נקט הכי: **גמ׳ טעמא דשלא ברשות.** משום הכי אם הוזקה בהם בעל קדירות חייב: **מני רבי היא.** דאמר בסיפא בכולן אינו חייב כו׳ דקס״ד דלרבנן כי היכי דבעל חצר ברשות מיחייב בנזקי קדירות דבסתמא קביל עליה נטירותא הכי נמי מיחייב בעל קדירות בנזקי בעל הבית דבסתמא כי יהיב ליה בעל הבית רשותא למיעל קביל עליה קדר נטירותא דלא ליזקו קדירותיו לבעל החצר: **תברא.** קשה אהדדי רישא וסיפא דת״ק ומי ששנה זו לא שנה זו ותנאי היא אליבא דרבנן מר סבר פליגי רבנן עליה דרבי ומר סבר לא פליגי: **אפי׳ נשברו ברוח.** דעול ואנטריה לך קאמר ליה אבל בעל קדירות לא קביל עליה מידי: **לא שנו.** הא דקתני אם הוזקה בהן בעל הפירות חייב: **אבל אכלה.** יותר מדאי ומתה: **באפרזתא.** עשב דעבידא למיכליה והוא סם המות לבהמה: **והתריז.** אנפורד״א בלע״ז: **היכא דקביל עליה נטירותא.** כגון לרבנן סתמא ולרבי דאמר ליה כנוס שורך ואני אשמרנו: **דנפשיה.** שלא יגחנו שורו ולא ישכנו כלבו:

הויא

מסורות הש״ס

א) לקמן נט: ב״מ פא: ביצה מ., ב) [שבת לב: וש״נ ועי׳ תוס׳ כתובות עה: ד״ה תברא], ג) לקמן מז:, ד) [יבמות כד: וש״נ], ה) לקמן נו., ו) בס״א: הני, ז) [ועיין תוספות לקמן מח: ד״ה ושמואל],

הגהות הב״ח

(א) במשנה עד שיקבל עליו בעל הבית לשמור: (ב) תוס׳ ד״ה אימא וכו׳ דין הוא שיפטר לרבי: (ג) ד״ה ואפילו וכו׳ דאינו אלא מראה:

לעזי רש״י

אנפודר״א [אינפונדר״א]. מחלה בבהמה.

מוסף תוס׳

א. טעמא דשלא ברשות הא. ר״פ. ב. לדיוקא דסיפא. ר״פ. ג. למאי דס״ד השתא להשוותן זה לזה. ר״פ. ד. רישא מדיוקא כדפרישית וסיפא דקתני אם הכניס ברשות וכו׳. ר״פ. ה. דמשמע דוקא שלא ברשות, לאו לענין שברתן בהמתו של בעה״ב, דהתם הוא הדין דברשות נמי פטור, אלא. ר״פ. ו. הא ברשות פטור כדדייק תלמודא. ר״פ. ז. לאו לענין הוזקה בהם חייב, דהתם ה״ה ברשות, אלא. ר״פ. ח. לומר דוקא שלא ברשות פטור הא ברשות חייב. ר״פ. ט. דהזיקו בידים. ר״פ. י. [ד]לרבנן דמחייבי [הכא] היינו לפי שאמר ליה כנוס שורך, דמשמע ואשמרנו, אבל הא ביתא קמך סילק עצמו משמירה לגמרי. תוס׳ ב״מ מט ע״א ד״ה כל. יא. השור. ר״פ. יב. כלומר היא הזיקה עצמה בידים וזה ששם הפירות לפניה לא עשה אלא גרמא בעלמא. תוס׳ רי״ד. ועי׳ תוס׳ ב״ב כב ע״ב ד״ה זאת ועי׳ רא״ש כאן. יג. כיון דאינו שומר, אבל היכא דהוי שומר כדלקמן מחייב משום דפשיעה היא מה שלא שמרו. ר״פ. יד. אלמא קביל עליה נטירותא דעלמא. ר״פ. טו. פירוש, נפק״מ אם בעל השור אינש אלמא. הר״א מגרמישא בשיטמ״ק.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

מאי ברשות ומאי שלא ברשות איכא אמרי ברשות הויא לה שן ברשות הניזק ושן ברשות הניזק חייבת שלא ברשות הויא לה שן ברה"ר ושן ברשות הרבים פטורה ת"ש הכנים שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות ובא שור ממקום אחר ונגחו פטור ואם הכנים ברשות חייב מאן פטור ומאן חייב לאו פטור בעל חצר וחייב בעל חצר לא פטור בעל השור וחייב בעל השור אי הכי מאי ברשות ומאי שלא ברשות איכא אמרי הא מני [א]ר' טרפון היא דאמר משונה קרן בחצר הניזק נזק שלם משלם ברשות הויא לה קרן בחצר הניזק ומשלם נזק שלם שלא ברשות הויא לה קרן ברה"ר ולא משלמא אלא חצי נזק: ההיא איתתא דעלתה למיפא בההוא ביתא אתא ברחא דמרי דביתא אכלה ללישא חביל ומית [א]חייבה רבא לשלומי דמי ברחא לימא פליגא אדרב דאמר רב הויא לה שלא תאכל אמרי הכי השתא התם שלא ברשות לא קביל עליה נטירותא הכא ברשות קביל עליה נטירותא ומאי שנא מהאשה שנכנסה לטחון חטין אצל בעל הבית שלא ברשות ואכלתן בהמתו של בעל הבית פטור ואם הוזקה חייבת טעמא שלא ברשות הא ברשות פטור אמרי לטחון חטים כיון דלא בעיא צניעותא מידי לא בעי מסלקי מרוותא דחצר נפשייהו ועליה דידיה רמי נטירותא אבל למיפא [ב]כיון דבעיא היא צניעותא מרוותא דחצר מסלקי נפשייהו הלכך עלה דידה רמיא נטירותא: הכנים שורו לחצר בעל הבית: אמר רבא [ג]הכנים שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות וחפר בה בורות שיחין ומערות בעל השור חייב בנזקי חצר ובעל חצר חייב בנזקי הבור אף על גב [ג]דאמר מר [1]כי יכרה איש בור [ג]ולא שור בור הכא [ה]כיון דאית ליה להאיך למלוייה ולא קא מלייה כמאן דכרייה דמי ואמר רבא [ו]הכנים שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות והזיק את בעל הבית או בעל הבית הוזק בו חייב רבץ פטור ומשום דרבץ פטור אמר רב פפא מאי רבץ [י]שהרביץ גללים ונטנפו כליו של בעל הבית דהויא גללים בור ולא מצינו בור שחייב בו את הכלים הניחא לשמואל [ז]דאמר כל תקלה בור הוא אלא לרב דאמר עד דמפקר ליה מאי איכא למימר (א) אמרי סתם [ט]גללים אפקורי מפקיר להו ואמר רבא [ח]נכנס לחצר בעל הבית שלא ברשות והזיק את בעל הבית או בעל הבית הוזק בו חייב הזיקו בעל הבית פטור א"ר פפא [ט]לא אמרן אלא דלא הוה ידע ביה אבל הוה ידע ביה הזיקו בעל הבית חייב מ"ט משום דאמר ליה [י]נהי דאית לך רשותא לאפוקי לאזוקי לית לך רשותא ואזדו לטעמייהו דאמר רבא ואיתימא רב פפא
שניהם

רש"י

הויא שן בחצר הניזק. דכיון דיהיב ליה בעל חצר רשותא לעיולי דוכתא אקני ליה בגוה והויא ליה חצר הניזק וחצר השותפין דפטור בה על השן ועל הרגל[ו] ה"מ משותף לחבריה דחצר של שניהם אבל שור מעלמא דעל ואזיק לחד מינייהו ובער בשדה אחר [שמות כב] קרינן ביה: **ברשות הרבים.** לאו דוקא כלומר לאו בשדה אחר דניזק קרינא ביה: **מאי ברשות ומאי שלא ברשות.** בקרן אין חילוק בין חצר הניזק לרה"ר אי אמרת בשלמא פטור וחייב בעל החצר היינו דשלא ברשות פטור דאין עליו לשמרו: **ולא משלמא אלא חצי נזק.** והאי פטור מנזק שלם קאמר וברשות חייב נ"ש: **ברחא.** עז: **חביל.** נתחמם: **הכא ברשות קביל עליה נטירותא.** דבהמתו. וטעמא דרבא לאו משום דקסבר דמאן דעל ברשות קביל עליה נטירותא דבהמות בעל חצר דהא איהו הוא דשני לעיל[ז] כולה רבנן היא ואוקי דבעל קדירות כי על ברשות לא קביל עליו נטירותא והכא כדמפרש טעמא לקמיה דלמיפא בעיא צניעותא ואסתלקו מרוותא דחצר וגמרא דאותביה מהאשה שנכנסה לטחון משום דלא אסיק למילתיה הוא: **למיפא בעיא צניעותא.** שמגלה זרועותיה: **ובעל חצר חייב בנזקי הבור.** אם הפקיר רשותו ואף על גב דכתיב כי יכרה איש בור ולא [כי] יכרה שור בור ה"מ בבור ברה"ר דלאו עליה דידיה רמייה למלויי: **הכא כיון דאית ליה למלוייה.** מקמי דליפקריה דהא בור דידיה הוא וכי אפקר בתר הכי נותן תקלה ברה"ר: **הוזק בו.** שנתקל בו: **רבץ פטור.** קס"ד השתא רבץ ושיבר כלים או נתקל בו בע"ה לאחר שרבץ: **ונטנפו כליו.** לאחר מיכן. ודוקא כליו אבל הוא עצמו הוזק חייב בעל השור ולא פטרינן ליה משום איש בור ולא שור בור דכל מידי דהוו דיליה בשעת נפילה כגון גללים וכגון שנפלה גמלו ולא העמידה מחייבינן ליה משום בור ואע"ג דאיהו לא כרייה אלא הגמל כרהו כיון דבשעת נפילה דידיה הוא ועליה לסלוקיה כמו דכרייה איהו דמי ואף על גב דמפקר ליה בתר שעתא ולא דמי לשורו שחפר בור ברשות הרבים דחפירה לאו דידיה היא ודליל הנקשר ברגל התרנגול אתליו דדליל לאו דידיה הוא: **והזיק.** קרי בין מתכוין בין שאין מתכוין ומיהו בידים הזיקו: **הוזק.** שזה היה עומד במקומו ובא בעל הבית ונתקל בו:
שניהם

תוספות

הכא ברשות קביל עליה נטירותא. אע"ג דלעיל אמר רבא דאדרבה משום דברשות הוא דמקבל בע"ה נטירותא טפי ואפי' חנק את עצמו אלמא הורע כחו של בעל הבית ברשות[א] הכא היינו טעמא כדמסיק משום דבעיא צניעותא שמגלה זרועותיה בשעת לישה ומסלק מרוותא נפשיה ומש"ה פריך עליה מהאשה שנכנסה לטחון ולא רצה להקשות מכל הנך דמתניתין קדירות ופירות ושור[ב] דמאשה ניחא ליה למפרך דס"ד דאשה מסלקי מרוותא נפשייהו טפי משום יחוד[ג]:

אע"ג דאמר מר איש בור ולא שור בור. כלומר ומתוך כך היה לנו לפטור בעל החצר וא"ת כ"ש דאי לא ממעטינן שור שהיה ראוי לפטור בעל החצר דהוה ליה למירמי חיובא אבעל השור וי"ל דה"ק אע"ג דאמר מר איש בור ולא שור בור והיה (ב) ראוי לפטור כל אדם בבור שכרה שור כלומר ומתוך כך היה לנו לפטור בעל החצר דה"ל למידרש מפסוק זה שלא יתחייב שום אדם בבור שכרה שור זה אין סברא לדרוש כך אלא כיון דעליה למלוייה כמאן דכרייה דמי ונראה [ה]דאפי' אם חפרו אדם[ד] דבר חיובא הוא חייב בעל החצר בנזקי בור ועליה דידיה למלוייה והחופר משלם בנזקי החצר וצ"ע: **איש** בור ולא שור בור. וא"ת והא לעיל (דף כב.) פטרינן בעל הגמל כשלא סכסכה למ"ד אשו משום ממונו אע"ג דלא כתיב איש אש ולא שור אש וי"ל דהתם נמי כתיב שלם ישלם המבעיר את הבערה דמשמע דוקא כשמבעיר עצמו הוא משלם:

ונטנפו כליו. פ"ה דוקא כליו אבל הוא עצמו [הוזק] חייב בעל השור ולא פטרינן ליה משום איש בור ולא שור בור דכל מידי דהוה דיליה בשעת נפילה כגון בגללים וכן נפלה גמלו ולא העמידה דמחייבת ליה משום בור אע"ג דאיהו לא כרייה אלא הגמל כרהו כיון דבשעת כרייה דידיה הוא ועליה רמי לסלוקיה ולא סלקיה כמאן דכרייה דמי אף על גב דמפקיר להו בתר שעתא ולא דמי לשורו שחפר בור ברה"ר דחפירה לאו דידיה הוא ודליל הקשור ברגל התרנגול אתליו דדליל לאו דידיה הוא עכ"ל משמע מתוך פ"ה דמאי דמסקינן סתם גללים אפקורי מפקר להו דלא פטרינן אלא כליו דוקא אבל הוא עצמו חייב ולר"י נראה דודאי מעיקרא דס"ד דלא אפקריה לא פטר אלא כליו אבל לפי המסקנא דאמר דמפקר להו אפי' הוא עצמו פטור מידי דהוה אמפקיר נזקיו לאחר נפילת אונס ונפילת גמלו מוקמינן דאתקל ואתקלא ביה גמליה או דרך שרעתא דנהרא דהוי פושע אבל הכא דלא פשע[ה] אע"פ שאם לא היה מפקיר היה חייב לסלק מ"מ השתא דהפקירה פטור ופ"ה נראה יותר שאין נראה שחוזר ממה שלא פטר אלא כליו[ו] וחשיב האי מפקיר נזקין לאחר נפילת פשיעה שפושע הוא שמכניס שורו שלא ברשות שדרכו להרביץ גללים:

הזיקו ב"ה פטור. וא"ת מתניתין היא בפרק המניח (לעיל דף לג: ושם) גבי מבקע דחייב כשמבקע ברה"י והזיק ברה"י אחר אבל הזיק באותו רשות היחיד פטור וי"ל דהוה סלקא דעתך התם משום דאיכא תרי ספיקי שמא לא תהא בקעת נתזת וגם לא יבא שום אדם שם ויוזק:
שניהם

מסורת הש"ס

א) [לעיל יד. וש"נ], ב) לקמן נא., ג) [לעיל יט:], ד) [לעיל כח: וש"נ], ה) [ב"מ כו. סח:], ו) [לעיל יד.], ז) [דף מז:],

תורה אור השלם

1. וְכִי יִפְתַּח אִישׁ בּוֹר אוֹ כִּי יִכְרֶה אִישׁ בֹּר וְלֹא יְכַסֶּנּוּ וְנָפַל שָׁמָּה שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר: שמות כא לג

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמרי סתם גללים. נ"ב עי' מ"ש מזה בב"מ דף סח ע"ב: (ב) תוס' ד"ה אע"ג דאמר וכו' והיה דומה לפטור כל אדם בבור:

גליון הש"ס

תוס' ד"ה אע"ג וכו' דאפילו אם חפרו. עיין לעיל דף כט ע"א תוס' ד"ה פליגי ולקמן דף מט ע"ב תוספות ד"ה ברה"י:

מוסף רש"י

משונה קרן בחצר הניזק. קרן תמה וכל תולדותיה קרי משונה הואיל ושינו את וסתן, שלא היו דרכן לכך (לעיל יד.).

מוסף תום'

א. [ו]מכניס לא קביל עליה נטירותא אפילו ברשות. ר"פ. ב. דמשמע [נמי] דמכניס לא קביל עליה נטירותא ברשות. ר"פ. ג. ואהדר ליה דלא דמי דלמיפא בעיא צניעותא טפי משום דצריכה לגלות זרועותיה. רשב"א. ד. בר דעת. או"ז. ה. בנפילת הגללים. ר"פ. ו. ובא לסתור דברי רב פפא, ואע"ג דיש לומר דכליו דנקט ר"פ אורחא דמילתא נקט, מ"מ אינו דומה שהתלמוד חוזר בו מסוגייתו. או"ז.

עין משפט נר מצוה

כ א ב מיי' פ"ג מהל' נזקי ממון הלכה יד סמג עשין סז טוש"ע ח"מ סימן שצג סעיף ג:
כא ג מיי' שם פ"ז הלכה ו ופי"ב הלכה ז סמג שם טוש"ע ח"מ סימן שלח סעיף ג וסימן תי סעיף ד:
כב ד טוש"ע ח"מ סימן תי סעיף ה:
כג ה מיי' שם סמג שם טוש"ע שם סעי' ד וסימן שלא סעיף ג:
כד ו מיי' שם פ"ז הלכה ו סמג שם טוש"ע ח"מ סימן שלח סעיף ב:
כה ז מיי' שם פי"ג הלכה ד סמג שם טוש"ע ח"מ סימן תיא סעיף ז:
כו ח ט י מיי' פ"ז שם הלכה ו ופ"א הלכה ז ופ"ו מהלכות חובל ומזיק הלכה ג סמג שם וסימן ע טוש"ע ח"מ סימן שעח סעיף ד וסעיף ו וסימן שלא סעיף א וסימן תכא סעיף ז:

רבינו חננאל

ההיא איתתא דעלא למיפא בההיא ביתא ברשות מריה דביתא, אכל ברחא דמרי ביתא ללישה חביל ומית וְחַיְּבֵיה רבא לשלומי ברחא למרי ביתא. נימא פליג אדרב דאמ' היה לה שלא תאכל, ומשני התם לא אמ' רב הכי אלא דשלא ברשות על ולא קביל עליה בעל פירות נטירותא דבהמתו דבעל הבית. אבל הכא, כיון דברשות עיילה קבלה עלה נטירותא דבהמתו דבעל הבית, ולא עוד אלא כיון דלמיפא בעיא צניעותא דהא בעיא לגלויי זרועותיה בלישה ובאפייה ומרי דביתא סלוקי סליק נפשיה הולכך עלה רמיא נטירותא, וכן הלכה, ודרב נמי איתה דהא רבא מברר טעמה ולא דחי לה. ובטחינה לא בעיא צניעותא ומרי דביתא לא מסליק נפשיה מביתיה הילכך בטחינה פטורה. **מתני'. הכניס שורו לחצר בעל הבית וכול'. אמ' רבא הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות וחפר השור בה ברגליו בור, בעל השור חייב בניזקי החצר ובעל החצר חייב בנזקי בור.** ואע"ג דאמ' מר (לקמן נא, א) כי יכרה איש בור ולא שור בור, הכא כיון דהוה ליה לאיתויי עפר ולטמייה ולא עבד, כמאן דכרייה הוא דאמי. **ואמ' רבה הכניס שורו לחצר חבירו שלא ברשות** והוזק בו בעל הבית, חייב, וכל שכן אם עמד שור והזיקו. אבל אם הרביץ גללים ונטנפו כליו של בעל הבית, בין לרב בין לשמואל פטור, דהויין להו בור, וסתם גללים אפקורי מפקר להו ולא מצינו בו[ר] שחייב בו הכלים. **ואמ' רבה נכנס הוא לחצר חבירו שלא ברשות והזיק את בעל הבית או בעל הבית הוזק בו, חייב. הזיקו בעל הבית, פטור.** ולית לן למימר דרב פפא פליג עליה, אלא מפרש הוא ואמ' דאי ידע ליה בעל הבית ואזקיה חייב, דאמ' ליה נהי דאית לך רשותא לאפוקן לאזוקן לית לך רשותא. ואזדו לטעמיהו, דאמ' רבה כול'. והני שמועתא דרבה הילכתא נינהו, דלית מאן דפליג עליה.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

[א]שניהם ברשות או שניהם שלא ברשות הזיקו זה את זה חייבין הוזקו זה בזה פטורין טעמא דשניהם ברשות או שניהם שלא ברשות אבל אחד ברשות ואחד שלא ברשות דברשות פטור שלא ברשות חייב: נפל לבור והבאיש מימיו חייב: אמר רבא [ב]לא שנו אלא שהבאיש בשעת נפילה אבל לאחר נפילה פטור מ"ט הוי שור בור ומים כלים ולא מצינו בור שחייב בו את הכלים הניחא לשמואל דאמר (א) כל תקלה בור הוא אלא לרב דאמר עד דמפקר ליה מאי איכא למימר אלא אי איתמר הכי איתמר אמר רבא לא שנו אלא שהבאיש מגופו אבל הבאיש מריחו פטור מאי טעמא גרמא בעלמא הוא וגרמא בעלמא לא מיחייב: היה אביו או בנו לתוכו משלם את הכופר: ואמאי הא תם הוא [ג]אמר רב [ג]במועד ליפול על בני אדם בבורות עסקינן א"ה בר קטלא הוא אמר רב יוסף [ד]דחזא ירוקא ונפל שמואל אמר [ה]הא מני ר' יוסי הגלילי היא דאמר תם משלם חצי כופר עולא אמר [ו] ר' יוסי הגלילי היא דאמר כר' טרפון [ז]דאמר קרן בחצר הניזק נזק שלם משלם ה"נ כופר שלם משלם בשלמא לעולא היינו דקתני היה אביו או בנו לתוכו אלא לשמואל מאי איריא אביו או בנו אפילו אחר נמי אורחיה דמילתא קתני: ואם הכנים ברשות בעל חצר חייב [כו']: איתמר רב אמר הלכתא כת"ק ושמואל אמר הלכתא כרבי תנו רבנן כנוס שורך ושמרו הזיק חייב הוזק פטור כנוס שורך ואני אשמרנו הוזק חייב הזיק פטור הא גופא קשיא אמרת כנוס שורך ושמרו הזיק חייב הוזק פטור טעמא דא"ל שמרו דחייב בעל השור ופטור בעל חצר הא סתמא חייב בעל חצר ופטור בעל השור דבסתמא מקבל עליה נטירותא אימא סיפא כנוס שורך ואני אשמרנו הוזק חייב הזיק פטור טעמא דאמר ליה ואני אשמרנו הוא דמחייב בעל החצר ופטור בעל השור הא סתמא חייב בעל השור ופטור בעל חצר דבסתמא לא מקבל עליה נטירותא אתאן לרבי דאמר עד שיקבל עליה (א) נטירותא בעל הבית לשמור רישא רבנן וסיפא רבי א"ר אלעזר תברא מי ששנה זו לא שנה זו רבא אמר כולה רבנן היא איידי דנסיב רישא שמרו תנא סיפא ואני אשמרנו רב פפא אמר כולה רבי היא וסבר לה כר' טרפון דאמר קרן בחצר הניזק נזק שלם משלם הלכך אמר ליה שמרו לא מקני ליה מקום בחצר והויא ליה קרן בחצר הניזק וקרן בחצר הניזק משלם נזק שלם לא אמר ליה שמרו אקנויי אקני ליה מקום בחצר והויא ליה חצר השותפין וקרן בחצר השותפין אינו משלם אלא חצי נזק: **מתני'** [ה]שור שהיה מתכוין לחבירו והכה את האשה ויצאו ילדיה פטור מדמי ולדות [י]ואדם שהיה מתכוין לחבירו והכה את האשה ויצאו ילדיה משלם דמי ולדות כיצד משלם דמי ולדות [י]שמין את האשה כמה היא יפה עד שלא ילדה וכמה היא יפה משילדה אמר רבן שמעון בן גמליאל א"כ

שניהס ברשות. כגון ברה"ר או חצר השותפין או שנתן לו בעל הבית רשות ליכנס: **או שניהן שלא ברשות.** כגון שניהן רצין ברה"ר: **הזיקו.** בידים זה את זה ואפי' שלא במתכוין: **חייבין.** דבנזקין לא שני לן בין מתכוין לשאין מתכוין. והא דתנן בהמניח (לעיל דף לב.) שנים שהיו מהלכין ברה"ר והזיקו זה את זה פטורין ההוא הזיקו הוזקו הוא ולא דק בלישניה: **דברשות פטור.** בין היזק דבידים בין היזק דממילא ובדלא ידע ליה: **שהבאיש בשעת נפילה.** דהוי מזיק ממש ולא דמי לבור: **ומים כלים.** כל חפצים ככלים דלא חייב בבור (ה)(עלה מיתה אלא על נזקי בהמה) ושאר חפצים הזיקן זו היא מיתתן: **מאי איכא למימר.** הא לית ליה תורת בור וממונו הוא ומשורו למדנו ולא פטר ביה כלים: **מגופו.** שהיה מלוכלך בטיט: **אבל מריחיה.** לאו גופיה הוא דסרחון דנבילה ממילא אתי לה ונבילה גרמא הוא שגורמת לסרחון שיבא: **בר קטלא הוא.** בנפילה קמייתא והיאך בא לידי מועד בשלמא גבי מועד דנגיחות איכא למימר כדאמרינן בפירקין דלעיל (דף מא.) דקטל וערק א"נ בשאין מכירין את השור אי נמי שהוזמו וזוממי זוממין אבל זה לא עלה מן הבור מאליו וליכא למימר ערק ולא אין מכירין ולא הוזמו דמילתא דאית ליה קלא היא: **דחזא ירוקא.** עשב על פי הבור ובא לאכול ונפל דאהך נפילה לא איכוין ומיהו כופר שלא בכוונה משלם בנפילה אחרונה ואע"פ שאין השור בסקילה ושמעינן לרב (לעיל דף מד.) דאמר פטור מזה ומזה ה"מ במועד לנגיחות בכוונה וערק לאגמא בראשונה (ו) ונגח ד' שלא בכוונה פטר ליה מגזירת הכתוב דכתיב (ח) השור יסקל וגם בעליו וגו' כל זמן שאין השור בסקילה אין בעלים משלמין כופר אבל זה שלא היתה בו חיוב סקילה כלל אין העדאתו אלא לכופר של שן ורגל בחצר הניזק דאוקמינן [מא.] ברגל שדרסה ע"ג תינוק בחצר הניזק דאיכא כופר ברגל ואף על גב דשלא בכוונה הוא ואין השור בסקילה וה"נ דחזא ירוקא ונפל תולדה דשן היא דמתכוין להנאתו. וא"ת משונה הוא ואין זו שן כיון דאייעד ליה אורחא הוא ולאוקמי להך נפילה אחרונה במתכוין והשור בסקילה לא מצינן דלגבי כוונה תם הוא וליכא כופר דהא כל כמה דלא חזי ירוקא לא אייעד: **ושמואל אמר.** לעולם בתם ומתניתין חצי כופר קאמר ור' יוסי היא: עולא מוקים לה נמי בתם וכופר שלם: **היינו דקתני אביו או בנו.** דהוי קרן בחצר הניזק דמשלם כופר שלם אלא לשמואל דאמר חצי כופר מאי איריא כו': **מי ששנה זו כו'.** רישא רבנן וסיפא רבי: **כולה רבי היא.** וסיפא דוקא ורישא לא תידוק מינה הא סתמא הוזק חייב דודאי סתמא נמי הזיק חייב הוזק פטור והאי דנקט ושמרו לחיוביה נזק שלם קאמר אם הוזק שורו של בעל חצר הא סתמא חצי נזק: **מתני' שור שהיה מתכוין לחבירו.** הוא הדין למתכוין לאשה נמי פטור כדאמרינן בפירקין דלעיל (דף מב.) נקי מדמי ולדות ובגמ' [מט.] מפרש אמאי נקט מתכוין לחבירו: א"כ

שניהם ברשות. פ"ה כגון ברה"ר שלא ברשות כגון שנכנס רליס ברה"ר וקשה דהיינו מתניתין בפרק המניח (לעיל דף לב.) ונראה לפרש כגון שנכנס לחצר בע"ה שלא ברשות או ברשות דאית ליה לאסוקי אדעתיה כמו שנתנו לו רשות כמו כן נתנו לאחר רשות או כמו שהוא נכנס שלא ברשות שמא גם אחר נכנס שלא ברשות ולכך חייבין כשהזיקו זה את זה אפי' הזיקו שלא מדעת אבל אחד ברשות ואחד שלא ברשות האי [א] אית ליה לאסוקי אדעתיה בהאי והאי [ב] לית ליה לאסוקי אדעתיה בהאי ואם שלא מדעת הזיקו ברשות פטור שלא ברשות חייב:

דחזא ירוקא ונפל. רש"י מוקי ההיא דהיה מתחכך בכותל בג' פעמים הראשונים לא היתה כונתו להתחכך אלא בכוונה להפיל על האדם [ג] ופטור דקתני התם אהך אחרונה שהיתה להתחכך והראשונות אהנו שנעשה מתוך כך מועד ובהך אחרינא חשיב ליה משונה קצת שהרג בנפילת הכותל ולכך לא נחשב מועד אלא מחמת הראשונות וזהו דוחק דחשיב משונה מה שעושה להנאתו לאכול ירוקא או להתחכך (ט) וגם תימה הוא לומר דהוי מועד בהפלת כותל אחרונה שהיתה שלא בכוונה [ד] על ידי הראשונות שהיו בכוונה ולפירושו נ"ל דהא דקאמר הכא במועד ליפול על בני אדם בבורות לא הזכיר בני אדם אלא בשביל אחרונה דבג' הראשונות לא חיישינן אלא שיהא מועד ויעשה אורחיה להפיל עצמו בבור לאכול הירק:

ושמואל אמר הלכתא כרבי. לכאורה נראה דהלכתא כשמואל בדיני וצ"ע דרבא [ה] קאמר לעיל הכניס שורו לחצר בעל הבית שלא ברשות וחפר בו בורות שיחין ומערות בעל השור חייב בנזקי חצר משמע אבל ברשות פטור ואי כרבי אפי' ברשות חייב דלרבי סתמא חייב בעל השור וכולה סוגיא דלעיל מסיק רבא כרבנן ואפי' נשברו ברוח ואפי' חנק עצמו (י):

טעמא דאמר ליה שמרו. כולה הך סוגיא כרבא דלעיל דלר' זירא לא קשה כלל רישא לסיפא וכולה רבי היא והוי סתמא שניהס פטורין בין ברישא בין בסיפא דאין כל אחד מקבל עליו שמירת חבירו ולרבנן הא סתמא שניהס חייבים [ו]:

אימא סיפא כו'. הכא לא מצי נעשה [ז] כדמשני בפרק קמא דקדושין (דף ה:) גבי נתן הוא (כ) ואמרה היא מקודשת נתנה היא (ל) ואמר הוא אין מקודשת משום דהכא אית ליה שנויא אחרינא דקאמר תברא אבל התם ליכא למימר תברא דליכא פלוגתא במילתא [ח]:
חמרתא

עין משפט נר מצוה

כז א מיי' פ"א מהל' חובל ומזיק הלכה יא ופ"ו הלכה ג ועיין בהשגות ובמ"מ סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סי' שעח סעיף ז וסימן תכא סעיף ח:

כח ב מיי' פ"ז מהלכות נזקי ממון הלכה ה ועיין בהשגות ובמ"מ סמג עשין סח טוש"ע ח"מ סימן שלח סעיף ד:

כט ג ד מיי' פ"י שם הלכה י סמג שם:

ל ה מיי' פ"א מהלכות נזקי ממון הלכה ג סמג שם טור ש"ע ח"מ סימן תה סעיף ג:

לא ו ז מיי' פ"ד מהל' חובל ומזיק הלכה א ב סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן תכג סעיף א:

רבינו חננאל

נפל השור לבור והבאיש את מימיו, אוקמה רבא בשהבאיש המים מגופו כגון שעכרן, אבל הבאיש מריחו כגון שהבאיש השור והבאישו המים מריח רע שבו פטור, מאי טעמא גרמא בעלמא הוא וגרמא בנזקין לא מחייב. היה אביו או בנו בתוכו משלם הכופר, ואקשינן והא תם הוא ותם אינו משלם כופר, ואוקימנה במועד ליפול על בני אדם בבורות בעידן דחזי ירוקא בגוויה. וקימא לן מועד שלא בכוונה חייב בכופר ופטור מן המיתה, והאי כיון דחזא ירוקא לא איכוון להזיק אלא למיכל ההוא ירוקא לפיכך אינו מת. שמואל ועולא אוקמה לר' יוסי הגלילי, ופשוטה היא. איתמר רב אמר הלכה כת"ק ושמואל אמר הלכה כרבי. וקיי"ל הילכתא כשמואל בדיני. אדם שהיה מתכוין לחבירו והכה את האשה ויצאו ילדיה משלם דמי ולדות. כיצד משלם שמין האשה כמה היתה יפה כול'.

מסורת הש"ס

א) [לעיל כח: לא:], ב) לעיל מד., ג) [לעיל טו. כו.], ד) [לעיל יד. וש"נ], ה) אולי צ"ל על המיתה אלא על נזקי הבהמה, ו) בס"א: בראשונות, ז) עיין ר"מ, ח) [שמות כא], ט) ועיין בספר כוס ישועות, י) [ועי' תוספות ב"מ מט. ד"ה כל הא], כ) [צ"ל ואמר הוא], ל) [צ"ל ואמרה היא],

הגהות הב"ח

(א) גמ' אתאן לרבי דאמר עד שיקבל עליה בעל הבית נטירותא רישא רבנן כצ"ל:

גליון הש"ס

גמ' ריה"ג היא דאמר כר"ט. קשה לי הא להדיא אר"ט כן בכופר דמשלם ברשות ניזק כופר שלם לעיל דף כו ע"א וא"כ למאי לריך ללמוד ממה דאמר ר"ט כן בנזק וגם הו"ל לומר בקילור ר"ט היא דאמר תם משלם כופר שלם ברשות הניזק וצ"ע:

מוסף תוס'

א. דשלא ברשות. ר"פ. ב. דברשות. ר"פ. ג. וערק לאגמא בראשונות, וברביעית הרג שלא בכוונה. ר"פ. ד. אלא להתחכך להנאתו. ר"פ. ה. דהוא בתראה. רא"ש. ו. אלא ע"כ כרבא מתוקמא סוגיין, הלכך על כרחך רישא לא אתיא למידק הא סתמא שניהם פטורין גם בעל השור, דמילתא דפשיטא היא דאף רבנן מודו דבסתמא בעל השור פטור כדאמר רבא לעיל דמכניס לא קביל עליה נטירותא ברשות גם בסתמא לרבנן, וא"כ ע"כ רישא אתיא למידק הא סתמא חייב בעל החצר כרבנן, וקשיא רישא לסיפא. ר"פ. ועי' מהרש"ל ומהר"ס. ז. והכי פירושו, טעמא דא"ל שמרו הא סתמא נעשה כמי שאמר ואני אשמרנו וחייב בעל החצר. רבינו ישעיה בשיטמ"ק. ח. [ו]הטעם דשינויא דתברה מי ששנה וכו' עדיפא משינויא דנעשה, דנעשה מחסר ומוסיף קצת במשנה או בברייתא והוי קצת כמו חסורי מחסרא, והוה ליה שינויא דחיקא, משא"כ בתברה, ואע"פ שגם הוא דחוק מ"מ נעשה יותר דחוק ממנו. שיטה בשיטמ"ק.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות

א"כ משהאשה יולדת משבחת אלא שמין את הולדות כמה הן יפין ונותן לבעל [א]ואם אין לה בעל נותן ליורשיו היתה שפחה ונשתחררה או גיורת פטור: **גמ'** טעמא דמתכוין לחבירו הא מתכוין לאשה משלם דמי ולדות לימא תיהוי תיובתא דרב אדא בר אהבה (א)דאמר רב אדא בר אהבה שוורים שנתכוונו לאשה פטורים מדמי ולדות אמר לך רב אדא בר אהבה הוא הדין [ב]דאפי' נתכוונו לאשה נמי פטורים מדמי ולדות והא דקתני שור שהיה מתכוין לחבירו [ג]איידי דקא בעי למיתנא סיפא אדם שהיה מתכוין לחבירו דהכי כתיב קרא קתני רישא נמי שור שהיה מתכוין לחבירו אמר רב פפא [ג]שור שנגח את השפחה ויצאו ילדיה משלם דמי ולדות מאי טעמא חמרתא מעברתא בעלמא הוא דאזיק דאמר קרא [1]שבו לכם פה עם החמור [ג]עם הדומה לחמור: ° כיצד משלם דמי ולדות: דמי ולדות (א) שבח ולדות מיבעי ליה הכי נמי קאמר כיצד משלם דמי ולדות ושבח ולדות שמין את האשה כמה היא יפה עד שלא ילדה וכמה היא יפה משילדה: אמר רשב"ג א"כ משהאשה יולדת משבחת: מאי קאמר אמר רבה ה"ק וכי אשה משבחת קודם שתלד יותר מלאחר שתלד והלא אשה משבחת לאחר שתלד יותר מקודם שתלד אלא שמין את הולדות ונותנין לבעל תניא נמי הכי וכי אשה משבחת קודם שתלד יותר מלאחר שתלד והלא אשה משבחת לאחר שתלד יותר מקודם שתלד אלא שמין את הולדות ונותנין לבעל רבא אמר הכי קתני וכי אשה למי שיולדת משבחת ואין לעצמה בשבח ולדות כלום אלא שמין את הולדות ונותנין לבעל ושבח ולדות חולקין תניא נמי הכי אמר רשב"ג וכי אשה למי שיולדת משבחת ואין לעצמה בשבח ולדות כלום אלא שמין נזק בפני עצמו וצער בפני עצמו ושמין את הולדות ונותנין לבעל ושבח ולדות חולקין קשיא דרשב"ג אדרשב"ג ל"ק כאן במבכרת כאן בשאינה מבכרת ורבנן דאמרי שבח ולדות נמי לבעל מאי טעמא [ד]כדתנן ממשמע שנאמר [2]ויצאו ילדיה איני יודע שהיא הרה מה ת"ל הרה לומר לך שבח הריון לבעל ורשב"ג האי הרה מאי דריש ביה מבעי ליה לכדתניא ר"א בן יעקב אומר לעולם אינו חייב עד שיכנה כנגד בית ההריון אמר רב פפא לא תימא כנגד בית הריון ממש אלא כל היכא דסליק ביה שיחמא לולד לאפוקי יד ורגל דלא: [ו]היתה שפחה ונשתחררה או גיורת פטור: אמר רבה לא שנו [ה]אלא שחבל בה בחיי הגר ומת הגר דכיון דחבל בה בחיי הגר זכה בהו גר וכיון דמת הגר זכה בהו מן הגר אבל חבל בה לאחר מיתת הגר זכיא לה איהי בגוייהו ומיחייב לשלומי לה לדידה א"ר חסדא מרי דיכי אטו ולדות צררי נינהו וזכיא בהו אלא איתיה לבעל זכה ליה רחמנא ליתיה לבעל לא מיתיבי [ו]הכה את האשה ויצאו ילדיה נותן נזק וצער לאשה ודמי ולדות לבעל אין הבעל נותן ליורשיו אין האשה נותן ליורשיה היתה שפחה ונשתחררה או גיורת זכה אמרי ומי עדיפא ממתניתין דאוקימנא שחבל בה בחיי הגר ומת הגר הכא נמי שחבל בה בחיי הגר ומת הגר ואיבעית אימא לאחר מיתת הגר

ותני

א"כ משהאשה יולדת כו'. מפרש בגמרא: **ונותן לבעל.** שהתורה זכתה לו דכתיב בעל האשה (שמות כא): **היתה שפחה ונשתחררה.** כלומר היתה משוחררת או גיורת נשואה לגר או לעבד משוחרר ואין לה בעל שמת פטור דהמחזיק בנכסי הגר שמת ואין לו יורשין זכה וזה קודם לזכות במה שבידו. והאי דנקט האי לישנא היתה שפחה ונשתחררה ולא נקט היתה משוחררת משום דע"כ בשאין לה בנים הימנו קאמר והיינו דקאמר היתה שפחה ונשתחררה דמשמע עתה מקרוב דעדיין לא היו להם בנים והוא הדין נמי לישראלית הנשואה לגר ומת הגר דפטור דהא דמי ולדות לבעל והאי דנקט שפחה וגיורת משום דסתם שפחה משוחררת נשואה למשוחרר וסתם גיורת לגר: **גמ' דרב אדא בר אהבה.** בשור שנגח ארבעה וחמשה (לעיל דף מג.): **דהכי כתיב קרא.** כי ינצו אנשים[ו] אלמא במתכוין לחבירו משתעי: **דמי ולדות שבח ולדות הוא.** דקתני שמין את האשה כו' ויש בכלל שומא זו דמי ולדות ובמה[ז] שהאשה נראית משובחת ובעלת אברים מפני העובר ודמיה יקרין: **ה"ג קאמר כיצד משלם דמי ולדות ושבח ולדות.** שהן משביחין את האשה: **שמין את האשה.** כמה האשה יפה בשביל ולדות הללו עד שלא ילדה וכמה היא יפה עכשיו כשנתרוקנה ונפחתו דמיה ונותן לבעל ונזקה של אשה אינו בכלל שומא זו דאין כאן אלא פחת ריקון העובר אבל כחש גופה מחמת המכה ונפחתו דמיה משהיתה ראויה לימכר כשהיתה בריאה ריקנית הוא נזק ואינו של בעל אלא כשאר חבלה הוא והדין קצוב בכתובות (דף סה:) בזמן שבסתר לה שני חלקים ולו אחד ובזמן שבגלוי לו ג' חלקים כו': **מאי קאמר.** דמשמע דהכי קאמר ליה דא"כ לדידך אית לך דמשהאשה יולדת משבחת ות"ק הא קאמר דמפחתא: **והלא אשה משבחת.** בדמים לאחר שתלד דמתחילה דמיה פחותין לימכר שמסוכנת היא למות בצער לידה והכי משמע מתניתין א"כ דכך שמין כדקאמרת אשתכח דלא יהיב ליה מידי דמשהאשה יולדת משבחת: **וכי למי שהאשה יולדת.** למי שזכתה תורה דמי ולדות יהבינן נמי שבח דמי נפחא שדמי גופה מתעלין הא ולאי שבח דמי נפחא מחמת גופה נמי אתי ונזק הוא: **חולקין.** שדמי הנפח מחמת שניהן באין: **אלא שמין נזק בפני עצמו.** היינו כחש הגוף מחמת מכה ודמיה פחותים משהיתה ריקנית בריאה ואין כאן שומת פחת ריקון: **וצער בפני עצמו.** ונזקא דהכא כחבלה דעלמא הקצוב במסכת כתובות כדפרישית לעיל: **ושמין ולדות.** (ב)ונותן כל דמיהן לבעל: **ושבח ולדות.** דהיינו פחת דמי נפח גופה מחמת ריקון הולד חולקין: **קשיא דר"ש כו'.** דהכא קתני ושבח ולדות חולקין אלמא אשה משבחת לימכר כשהיא הרה יותר מריקנית ולעיל קתני אשה משבחת משתלד יותר מקודם לכן: **במבכרת.** דמיה פחותין קודם לידה מלאחר לידה דמסוכנת היא: **שיחמא.** חמימות והיינו כנגד כל החלל כולו: **זכיא בהו איהי.** דהא ולדות נכסי בעליהן (ג) וכשמת הגר ועדיין היא מעוברת היא החזיקה בהן והיא קודם לכל אדם הלכך כי חבל בה בתר הכי משלם לה לדידה: **מרי דיכי.** בעל שמועה זו. הלזה מתרגמינן דיכי (בראשית לז ופכ"ד פס"ה): **צררי נינהו.** קשרי מעות וכספים הן שתזכה בהן מן ההפקר: **איתיה לבעל.** או ליורשיו זכי להו רחמנא: **ליתיה לבעל כו'.** דחיובא אימת אתי לה בשעת חבלה והרי אין לה תובעין: **אין האשה נותן ליורשיה.** הא אוקימנא בגרושה לפיכך אין הבעל יורשה בפרק שור שנגח ד' וה' (לעיל דף מג.): **זכה.** החובל במה שבידו ואפי' לאחר מיתת הגר חבל בה זכה בה:

לרבה

חמרתא מעברתא כו'. וא"ת הא גבי בור תנן בשלהי פרקין נפל לתוכו עבד או אמה פטור ולא אמרינן דהוי כחמרתא מעברתא ולא נמעטיה משור ולא אדם וי"ל דהכא לא מיעט הכתוב שור (ד)בדמי ולדות אלא במקום שהולדות של בעל כדכתי' בעל האשה אבל כאן הולדות לאדון דכתיב האשה וילדיה תהיה לאדוניה[א]: **אטו** ולדות צררי נינהו. [א] ביורשים[ב] לא פליג רב חסדא ומודה הוא דזכו[ג] דהא בכתובות בפרק נערה (דף מג:) אלטריך קרא למעוטי שאין אדם מוריש זכות בתו לבנו והכא ליכא מיעוט ועוד מדפריך לרבה מברייתא דהכה את האשה ומוקי לה שחבל בחיי הגר אבל לרב חסדא משמע דניחא לאחר מיתת הגר ודווקא גר אבל כשאינו גר משלם דמי ולדות ליורשים[ד]: **ומי** עדיף ממתניתין. וא"ת ומאי ס"ד דמקשן וכי לא ידע דלא עדיף ויש לומר משום דבהך ברייתא קתני נזק וצער וכי היכי[ה] דנזק וצער איירי בכל ענין[ו] כמו כן זכה בדמי ולדות איירי בכל ענין:

ותני

עין משפט נר מצוה

לב א מיי' פ"ד מהלכות חובל ומזיק הלכה ג ועיין בהשגות ובמ"מ סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן תכג סעיף א:

לג ב ג מיי' פי"א מהל' נזקי ממון הלכה ג ד סמג עשין סו טוש"ע ח"מ סימן תה סעיף ג:

לד ד ה מיי' פ"ד מהל' חובל ומזיק הלכה ג ד סמג עשין ע טוש"ע ח"מ סימן תכג סעיף ב:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ושבח ולדות מיבעי ליה: (ב) רש"י ד"ה ושמין ולדות ונותנין כל: (ג) ד"ה זכיא וכו' בעליהן הן וכשמת: (ד) תוס' ד"ה חמרתא וכו' הכתוב שור מדמי ולדות:

גליון הש"ס

גמ' כיצד משלם דמי ולדות. עיין לעיל דף מז ע"א תוספות ד"ה וכן:

הגהות הגר"א

[א] תוס' ד"ה אטו וולדות כו' ביורשים לא כו' נ"ב וכ"ד ש"פ ורמב"ס חולק (ועבהגר"א סימן תכ"ג ס"ק ז):

רבינו חננאל

ואקשינן אמתניתין האי דמי ולדות ושבח ולדות הוא, דהא שמין אותה כאשה שכבר ילדה ולדה עמה. אמ' רב יהודה אין, והכי קאמ' כיצד משלם דמי ולדות ושבח ולדות, שמין את האשה כמה היתה יפה. האי דאמרינן מאי קאמ', לפרושי דברי רבן שמעון בן גמליאל. אמ' רבה הכי קתני, וכי אשה משבחת קודם שתלד, אדרבה אינה משבחת אלא אחר שתלד דאיפריקא לה מסכנת לידה כול', תניא כוותיה. רבא אמ' הכי קתאני, וכי אשה למי שיולדת משבחת ואין לעצמה בשבח ולדות כלום אלא שמין כול', תניא כוותיה, אמ' רבן שמעון בן גמליאל וכי אשה למי שיולדת משבחת ואין לעצמה בשבח ולדות כלום, אלא שמין נזק וצער כי חבלא דעלמא ונותן לאשה, ודְמֵי ולדות לבעל, ושבח ולדות חולקין. ואקשינן דרבן שמעון בן גמליאל אדרבן שמעון בן גמליאל, ומשנינן הא דתני אין לה שבח במבכרת דאית לה צער והא דתני יש לה שבח בשילדה כבר דלית לה צער ויש לה שבח. פיר', כל היכא דסליק בולד שיחמא הוא מקום החלל, לאפוקי ידיה ורגליה. **היתה שפחה ונשתחררה או גיורת** פטור. אוקמה רבה בשחבל בה בחיי הגר ומת הגר דפקעה זכותיה, אבל חבל בה לאחר מיתת הגר הולדות לעצמה הן. ורב חיסדא אמ' איתיה לגר זכה בהו, ליתיה לגר לא זכה בהו. ומותבינן מיהא (לעיל מב, א), היתה שפחה ונשתחררה או גיורת זכה. ומפרקינן, מי עדיפא ממתניתין דאוקימנה בשחבל בה בחיי הגר ומת הגר דפקעה לה זכותיה, ואי בעיתימא הא לאחר מיתת הגר חבל ותני זכה.

מסורת הש"ס

א) לעיל מב., ב) [שבת ל. וש"נ], ג) קדושין סח. [יבמות סב. כתובות קיא. נדה יז.], ד) נ"ל כדתניא, ה) לעיל מג:, ו) [שמות כא], ז) בס"א: ומה,

תורה אור השלם

1. וַיֹּאמֶר אַבְרָהָם אֶל נְעָרָיו שְׁבוּ לָכֶם פֹּה עִם הַחֲמוֹר וַאֲנִי וְהַנַּעַר נֵלְכָה עַד כֹּה וְנִשְׁתַּחֲוֶה וְנָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם: בראשית כב ה

2. וְכִי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים וְנָגְפוּ אִשָּׁה הָרָה וְיָצְאוּ יְלָדֶיהָ וְלֹא יִהְיֶה אָסוֹן עָנוֹשׁ יֵעָנֵשׁ כַּאֲשֶׁר יָשִׁית עָלָיו בַּעַל הָאִשָּׁה וְנָתַן בִּפְלִלִים: שמות כא כב

מוסף רש"י

שבו לכם פה. אליעזר עבד אברהם הוה (יבמות סב.). **ודמי ולדות לבעל.** התורה זכתה לו דכתיב בעל האשה (לעיל מב:). **אין האשה נותן ליורשיה.** נזק וצער (שם). **היתה שפחה ונשתחררה.** כלומר היתה משוחררת מעוברת ממשוחרר (שם). **או גיורת.** מעוברת מגר, ומתו שניהם, זכה. פטור מן הכל שהוא קודם הואיל ואין לה יורשין כל הקודם בשלה זכה וזה שישנו בידו קודם לכל אדם, אבל ישראלית מעוברת מישראל, אפילו אין להם בנים יש לה יורשין לירש חלקה ויש לו יורשין לירש חלקו, ודוקא נשתחררה קודם חבלה, אבל היתה שפחה כשחבל בה חייב בכל, אפילו בדמי ולדות ויתן לאדוניה, דדמי ולדות שפחה אינם אלא לבעלים שלה כדאמרינן (לעיל) דאמר ליה חמרתא מעברתא אזקת מינאי (לעיל מג.).

מוסף תוס'

א. [ו]חשבינן ליה כמזיק ממונו של חבירו. נימוק"י. ע"ש עוד. ואי משום דלא אשכחנא שחייב הכתוב בדמי ולדות בשפחה, להכי קאמר דהויא כחמרתא מעברתא. ר"פ. ועי' מהרש"א ומהר"ם שיף. [אבל] התם כיון דקממעט בהדיא אדם [דהתם שור וחמור דוקא קאמר קרא. רשב"א] כל אדם ממעט אפי' עבד ואמה. ר"פ. ב. דידיה. רא"ש. ג. דכל מאי דאית ליה לאיניש מוריש לבניו. רא"ש. ואם חבל בה אפי' לאחר מות הבעלים משלם ליורשין, לפי שהיורשין עומדין תחת אביהן לכל דבר, וכל זכות שהיה לאביהן הם יורשין תחתיו, ואינן דומין לאשת הגר שאינה יכולה לזכות בהן בתורת צררי. תר"ת ור"א. ד. [ד]קתני כו' אין הבעל נותן ליורשיו. רא"ש. ה. דזכה. ר"פ. ו. כשהיא גיורת. ר"פ.

תלמוד בבלי מהדורת נהרדעא החדש, באדיבות הוצאת ח. וגשל, © כל הזכויות שמורות